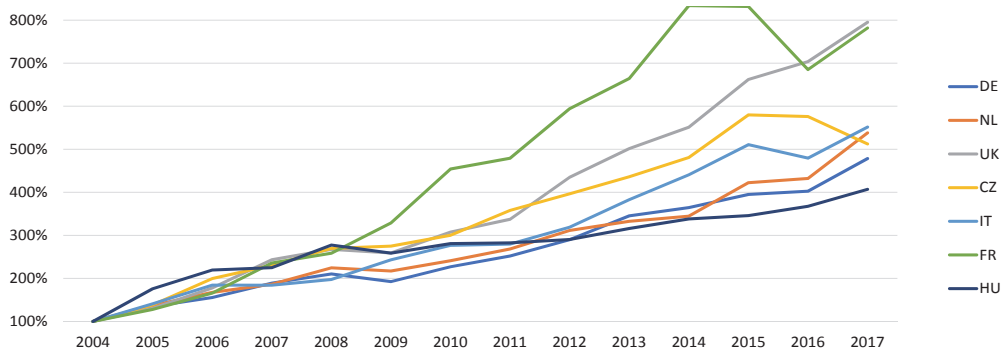

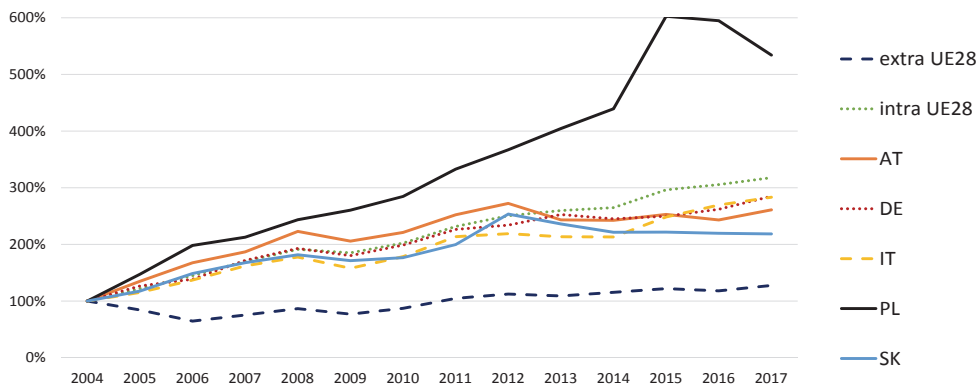
Powyższe hipotezy potwierdzają wyniki badania czeskiego importu artykułów rolno-spożywczych po akcesji do UE (rys. 3). W ciągu ostatnich lat pięciu głównych dostawców tego rodzaju produktów odnotowywało stały wzrost dostaw na rynek czeski (z wyjątkiem Słowacji, gdzie od 2012 roku dynamika importu wyhamowała). W okresie tym Polska była liderem aż do 2015 roku. W roku następnym, kiedy wprowadzono administracyjne wymogi zgłaszania towarów w powiązaniu z uciążliwą kontrolą oraz negatywnymi doświadczeniami w relacjach z władzami czeskimi, import artykułów rolno-spożywczych wyłącznie z Polski (w nieco mniejszym stopniu ze Słowacji) dramatycznie spadł. W ten sposób osiągnięto pewną redukcję efektu kreacji handlu między Polską a Czechami, przy jednoczesnym, jak już stwierdzono wcześniej, przekierowaniu tych towarów do innych państw członkowskich UE.

DE – Niemcy, NL – Holandia, UK – Wielka Brytania, CZ – Czechy, IT – Włochy, FR – Francja, HU – Węgry.

Rys. 2. Dynamika eksportu z Polski do głównych odbiorców artykułów rolno-spożywczych z UE w latach 2004-2017 (2004 = 100%).

Źródło: jak dla rysunku 1.

Extra UE 28 – handel zewnętrzny 28 państw członkowskich UE; intra UE 28 – handel wewnętrzny 28 państw członkowskich UE; AT – Austria; DE – Niemcy; IT – Włochy; PL – Polska; SK – Słowacja.

Rys. 3. Dynamika importu Czech artykułów rolno-spożywczych z pięciu największych dostawców z UE.

Źródło: jak dla rysunku 1.

Podsumowanie i wnioski

Przedstawione badania mogą inspirować do postawienia pytania: na ile wprowadzone w Czechach miękkie bariery pozataryfowe były skierowane wyłącznie do polskich, a na ile do wszystkich głównych dostawców produktów rolno-spożywczych na rynek czeski. Omówione działania zniechęcające czeskich konsumentów do kupna polskiej żywności poprzez podważanie jej jakości oraz kwestionowanie spełnienia wymogów sanitarnych podczas ich produkcji i transportu mogą sugerować prowadzenie wieloletniej kampanii przeciwko polskiej żywności w Czechach. W rezultacie producenci żywności kilkakrotnie kierowali prośby o interwencję zarówno do polskiego rządu, jak i Komisji Europejskiej. Podkreślano wówczas istnienie barier w handlu wewnętrznym UE, sprzecznych z zasadami jednolitego rynku. Do najczęściej stosowanych barier zaliczono nieuzasadnione częste kontrole sanitarne oraz dodatkowe wymogi dokumentacyjne i certyfikacyjne. Sprawą bezzasadnych barier pozataryfowych i koniecznością ich eliminacji zajął się także z inicjatywy polskich producentów Parlament Europejski (2016).

Analiza danych statystycznych dotyczących przepływów towarowych między Polską a Czechami pozwala jednak stwierdzić, że wprowadzanie miękkich barier pozataryfowych nie przyniosło, jak dotąd, znacząco negatywnych skutków dla polskiego eksportu produktów rolno-spożywczych do Czech. Główną przyczyną popularności polskiej żywności w ostatnim dziesięcioleciu może być zatem konkurencyjność cenowa polskich eksporterów. Konsumentci czescy, tak jak większość konsumentów w innych krajach, szukają głównie produktów żywnościowych o niższej cenie. Można jednak domniemywać, że w niektórych przypadkach negatywne nastawienie do polskich producentów w Czechach było uzasadnione. Wzrastający eksport polskich produktów do Czech pozwala stwierdzić, że negatywne konsekwencje dotyczyły przede wszystkim pojedynczych przedsiębiorców, którzy czasami rzeczywiście oferowali produkty niespełniające wymogów.

Dopiero od 2016 roku, kiedy zaczęły obowiązywać w Czechach restrykcyjne bariery administracyjne, notowany jest pewien spadek wielkości importu żywności z Polski. Może on być wynikiem odreagowania rynku po znaczącym wzroście w latach poprzednich, jak też zniechęceniem polskich eksporterów dodatkowymi wymogami i kontrolami. Niewykluczone, że w dłuższej perspektywie można jednak spodziewać się pewnych przesunięć handlu z rynku czeskiego na rzecz innych państw członkowskich UE. Tego rodzaju zjawisko może wystąpić jednak po relatywnie dłuższym okresie obowiązywania utrudnień, gdyż znalezienie nowych rynków zbytu jest bardzo trudne, kosztowne i wymaga czasu na uzyskanie odpowiednich certyfikatów i zezwoleń (szczególnie w handlu poza UE).

Na zakończenie warto jednak zauważyć, że dynamika importu produktów rolno-spożywczych głównych dostawców na rynek czeski nie uległa tak istotnej zmianie jak w przypadku Polski, pomimo wprowadzenia w 2016 roku obowiązku informowania o zamiarze importu. Stąd pomimo wprowadzenia barier administracyjnych na rynku czeskim działania innych głównych importerów żywności są nadal bardzo skuteczne. Analiza przyczyn tego zjawiska wymaga przeprowadzenia dalszych badań.

Literatura

- Aitken, N.D. (1973). The Effect of the EEC and EFTA on European Trade: A Temporal Cross-Section Analysis. *The American Economic Review*, nr 63(5), s. 881-892.
- Ambroziak, A.A. (2017). Wpływ embarga Federacji Rosyjskiej na eksport jabłek z Polski w latach 2004-2015. *Roczniki Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich*, t. 104, z. 1, s. 22-29. DOI: 10.22630/RNR.2017.104.1.2.
- Ambroziak, Ł. (2016). Efekt kreacji handle Polski z Kanadą po wejściu w życie umowy CETA. *Unia Europejska.pl*, nr 237(2), s. 19-28.
- Ambroziak, Ł., Kaliszuk, E. (2009). Strefa wolnego handlu Unia Europejska i Ukraina – skutki handlowe dla Polski. *Gospodarka Narodowa*, nr 11-12, s. 141-163.
- Balassa, B. (1961). *The Theory of Economic Integration*. Greenwood Press.
- Balassa, B. (1966). Tariff Reductions and Trade in Manufacturers among the Industrial Countries. *The American Economic Review*, nr 56(3), s. 466-473.
- Balassa, B. (1967). Trade Creation and Trade Diversion in the European Common Market. *The Economic Journal*, nr 77(305), s. 1-21.
- Balassa, B. (1974). Trade Creation and Trade Diversion in the European Common Market: An Appraisal of the Evidence. *Manchester School of Economic and Social Studies*, nr 42(2), s. 93-135.
- Baldwin, R. (1989). The growth effects of 1992. *Economic Policy*, nr 9, s.: 247-282.
- Barcz, J., Kawecka-Wyrzykowska, E., Michałowska-Gorywoda, K. (2016). *Integracja europejska w okresie przemian. Aspekty ekonomiczne*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Burfisher, M., Robinson, S., Thierfelder, K. (2001). The impact of NAFTA on the United States. *Journal of Economic Perspectives*, nr 15(1), s. 125-144.
- CAFIA(2016). Notification of selected foodstuffs pursuant to Decree No. 172/2015 Coll. Pobrane z: www.szpi.gov.cz/en/article/notification-of-selected-foodstuffs-pursuant-to-decree-no-172-2015-coll.aspx (data dostępu: 5.04.2016).
- Carbaugh, R.J. (2014). *International Economics*. Boston: CENGAGE Learning.
- Ceskakvalita.cz (2018) Program Česká Kvalita. Pobrane z: www.ceskakvalita.cz/spotrebitele (data dostępu: 18.02.2018).
- Cheong J., Wong K. (2007). *Economic Integration, Trade Diversion, and Welfare Change*. Working Paper, University of Washington.
- EU Office CS (2016) The transformation of Czech agriculture after entry into the EU, Businessinfo.cz, 12.7.2016. Pobrane z: <http://www.businessinfo.cz/en/articles/the-transformation-of-czech-agriculture-after-entry-into-the-eu-80519.html> (data dostępu: 25.02.2018).
- Fresh Plaza (2014). Czech Ag Minister disputes Polish claims. Pobrane z: www.freshplaza.com/article/132560/Czech-Ag-Minister-disputes-Polish-claims (data dostępu: 18.02.2018).
- Heath, A. (2012). Czechs want to ban the import of Polish food, CEE Packaging, 2 May 2012. Pobrane z: www.ceepackaging.com/2012/05/02/czechs-want-to-ban-the-import-of-polish-food (data dostępu: 25.02.2018).
- Johnstone, C. (2016) Underpriced and over here: Czech egg producers complain about imports, Radio Praha in English, 14.07.2016. Pobrane z: www.radio.cz/en/section/business/underpriced-and-over-here-czech-egg-producers-complain-about-imports (data dostępu: 23.02.2018).
- Juhász, L. (2016) Czech Republic Strengthens Local Food Labelling Rules. *ESM – European Supermarket Magazine*, 05.01.2016. Pobrane z: www.esmmagazine.com/czech-republic-strengthens-local-food-labelling-rules/23164 (data dostępu: 21.02.2018).

- Kawecka-Wyrzykowska, E., Rosati, D. (2003). The Accession of Central European Countries to the European Union: The Trade and Investment Effects on Belarus, the Russian Federation and Ukraine., Economic Commission for Europe, Occasional Paper No. 2, Geneva.
- Ładyka, S. (2001). *Z teorii integracji gospodarczej*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH.
- Law of 24 June 1997 (110/1997) on food and tobacco products and amending and supplementing certain related laws as amended by the Law No. 139/2014 (Ustawa z 24 czerwca 1997 r. (110/1997) o produktach żywnościowych i tytoniowych nowelizująca i uzupełniająca część związanych z nią ustaw zgodnie z Ustawą nr 139/2014). Pobrane z: www.global-regulation.com/translation/czech-republic/507065/on-food-and-tobacco-products.html.
- Lipsey, R.G. (1960). The Theory of Customs Unions: A General Survey. *The Economic Journal*, nr 70(279), s. 496-513.
- Magee, Ch.S.P. (2008). New measures of trade creation and trade diversion. *Journal of International Economics*, nr 75(2), s. 349-362.
- Makower, H., Morton, G. (1953). A Contribution Towards a Theory of Customs Unions. *The Economic Journal*, nr 63(249), s. 33-49.
- Marques, H. (2008). Trade and Factor Flows in a Diverse EU: What Lessons for the Eastern Enlargement(s)?. *Journal of Economic Surveys*, nr 22(2), s. 364-408.
- Molle, W. (2006). *The Economics of European Integration: Theory, Practice, Policy*. Aldershot, U.K. and Burlington, Vt.: Ashgate.
- Panagariya, A. (2000). Preferential Trade Liberalization: The Traditional Theory and New Developments. *Journal of Economic Literature*, nr 38(2), s. 287-331.
- Parlament Europejski (2016) Sprawozdanie w sprawie barier pozataryfowych na jednolitym rynku (2015/2346(INI). Komisja Rynku Wewnętrznego i Ochrony Konsumentów, A8-0160/2016.
- Pospihal, R. (2016) *Nevyhovující čaj „Herbal tea (Loyd) – máta s brusinkou a bylinkami“*, APiC, 30.12.2016.
- Potravinynaprawyri.cz (2017). Pobrane z: www.potravinynaprawyri.cz/Search.aspx?ext=y&origincountry=172&lang=en&design=default&archive=actual&listtype=tiles (data dostępu: 18.02.2018).
- Prague Post (2014). Russian food ban hits Czech farmers. *Prague Post*. Pobrane z: www.praguepost.com/food-and-drink/41406-russian-food-ban-hits-czech-farmers (data dostępu: 25.02.2018).
- Regulation No. 882/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on official controls performed to ensure the verification of compliance with feed and food law, animal health and animal welfare rules, OJ L 165/2004.
- Richter, J. (2013). Czech-Polish food row heats up, Radio Praha in English, 10-04-2013. Pobrane z: www.radio.cz/en/section/marketplace/czech-polish-food-row-heats-up (data dostępu: 23.02.2018).
- Rivera-Batiz, L.A., Romer, P.M. (1991). Economic Integration and Endogenous Growth. *The Quarterly Journal of Economics*, nr 106(2), s. 531-555.
- Salvatore, D. (2014). *International Economics. Trade and Finance*. Wiley.
- Sapir, A. (2011). European Integration at the Crossroads: A Review Essay on the 50th Anniversary of Bela Balassa's Theory of Economic Integration. *Journal of Economic Literature*, nr 49(4): s. 1200-1229.
- Spritzer, D., Bilefsky, D. (2012). Czechs See Peril in a Bootleg Bottle. *The New York Times*, 17.09.2012. Pobrane z: www.nytimes.com/2012/09/18/world/europe/czechs-ban-hard-liquor-sales-after-methanol-poisonings.html (data dostępu: 25.02.2018).

- Verdoorn, P. J. (1954). A Customs Union for Western Europe: Advantages and Feasibility. *World Politics*, nr 6(4), s. 482-500.
- Viner, J. (1950). *The Customs Union Issue*. London: Stevens and Sons.
- Weststrate, C. (1948). The Economic Political Implications of a customs union. *Quarterly Journal of Economics*, nr 62(3), s. 362-380.
- Wonnacott, R.J. (1996). Free-Trade Agreements: For Better or Worse? *The American Economic Review*, nr 86(2), s. 62-66.
- WPHiI (2016). Zmiany zasad oznaczania czeskiej żywności. WPHiI Ambasady RP w Pradze, Biuletyn Informacyjny Styczeń 2016. Pobrane z: www.czechrepublic.trade.gov.pl/pl/f/view/fobject_id:274360.

MECHANISMS OF NON-TARIFF BARRIERS IN AGRI-FOOD TRADE BETWEEN POLAND AND THE CZECH REPUBLIC ON THE INTRA-EU MARKET

Abstract

The paper aimed identification of mechanisms of non-tariff barriers used by the EU Member States that affect the intra-EU exchange of agri-food products on the example of the trade between Poland and the Czech Republic. In the beginning the paper presents, the main theoretical assumptions of the free movement of goods, based on subsequent economic integration stages according to Balassa. Next it discusses, examples of the identified actions of the Czech Republic against the agri-food products imported from Poland, together with an analysis of potential economic mechanisms resulting from these activities. The next section presents the statistical effects of trade exchange, which allows us to formulate conclusions regarding the potential consequences of the barriers.

On the basis of the analysis, it was found that soft non-tariff barriers on the Czech market have not brought any significant negative effects for the overall Polish exports of agri-food products to the Czech Republic. The negative consequences have been borne by individual traders, who according to the Czech authorities offered products that do not meet the requirements. Moreover, our study identified traditional non-tariff barriers introduced on the Czech market for export of all food suppliers which led to the collapse of exports from Poland, while at the same time the growth of the main suppliers from other EU Member States continued to grow.

Keywords: EU internal market, protectionism, agri-food products, Poland, Czech Republic, trade.

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 5.09.2018.